

brim spominu in za rabo v vsakdanjim življenju ohranila. Vsiga tega je sedanji podúk kriv, ki le pamet njezne mladine obtežuje, njih občutke pa praznovati pustí, ali zdrugimi besedami: formalnost se obdeluje, rečnost pa v nemar puša.

To so že zdavnej imenitni šolniki spoznali, in slavni Slovan Komensky je bil mende prvi, ki je potrebo rečniga poduka (vidljiviga poduka, Anschauungs-Unterricht) dokazal, kteriga po tem mnogo izvedenih mož, kakor Pestalocci, Diesterweg, Mager, Herbart i. t. d. priporočuje. Pestalocci resnico govori, ko pravi: „ako hoče človek kaj popolnoma razumeti, mu mora vidljivost na pomoč priti, — tedaj je pri šolskim poduku mladosti neobhodno potreba, da otrok vse to vidi, kar ima s pametjo zapopasti. Poglejmo v naše šole, ko pride otroče v šolo — brez vsiga drugiga razbistrenja njegove pameti se mu začno mertve čerke v glavo vbijati, da zgubi vse veselje do šole.*) In takó gré v šolah naprej. Formalnost se pestje, dúh pa dremlje, — po končanju šol se je formalnost hitro izkadila, duh pa je popolnoma zaspal! Od tod malo veselje otrok do šol — od tod malo zaupanje prostiga ljudstva do šol: od tod tožbe, da se otroci v šolah malo naučé! Kar prosto ljudstvo govori, poterdi tudi slavni Diesterweg od uče, kteri rečnosti (vidljivosti) manjka.

Čas je tedaj, da se v ljudskih šolah formalnosti slovó da, in vpelje rečni podúk. Vitesl. Ž.

Nekaj iz „Vesne.“

(Konec.)

„Da je slovenski jezik bolj popolnoma postal, so posebno pripomogle mnogobrane „Novíce“, ktere ravno 9. léto nastopijo, in pa Vertovec, kteri je ravno tako izverstin kakor ploden spisatelj kmetijskih rečí.“

„Pravniško imenoslovje so doverševali Cigale, urednik „državniga zakonika“ v slovenskim jeziku, — prerano umerli Mažgon in pa dr. Bučar, ministerialni koncipist in sourednik državniga zakonika v slovenskim jeziku, potem dr. Lehman, dr. Krajnc, dr. Škedel, dr. Gostiša, in pa J. Navratil, urednik „Vedeža“ in pa spisatelj slovenske slovnice, ki je ravno zdaj na svitlo prišla in ima poseben ozir na sodniški jezik.“

„In če prištejemo k tem delam še dela imenitnih gospodov, ki zunaj naše kronovine prebivajo, dr. Mikložiča, Janežiča, dr. Muršeca in drugih, — kdo bo po tem vendar še tako slep, da bo terdil, da slovenski jezik ni izobražen! — Ozrimo se verh tega še na hvalno in nad méro zaslužno prizadevanje slavljan-skiga društva v Terstu, kakor tudi na prizadevanje slovenskiga društva v Ljubljani, in poprašajmo se: ali nimajo v tem ljudje, kteri si prizadevajo Slovencem jezik, slovstvo in nazvitek ovirati, dosti priložnosti svojo zmoto spoznati. Zakaj le nevednost mora biti uzrok takih napčnih misel in takih krivih presojs.“

Toliko pové prvi list „Vesne“. Drugi pot kaj več, ako bo — dopisatelju K. dopadlo. Lovre Pintar.

Novičar iz Krajskiga.

Iz Ljubljane. Koliseum v Ljubljani ima veliko prijatlov, pa mu tudi sovražnikov ne manjka, kakor vsaki reči na svetu. Če pa premislimo, koliko vojakov (soldatov) je o poslednjih 3 létih pod streho te hiše stanovalo, se bo jasno pokazala dobrota koliseuma za Ljubljano, ker številke so sploh nar gotovši

dokazi tudi nevernim Tomažem. Od vsih svétih 1847 noter do konca léta 1850 je stanovalo v koliseumu 104 nadčastnikov (Stabsofficiere), 5496 pa častnikov (Offiziere), družih vojakov pa 1 milijon in 293,041 — in scer od vsih svétih 1847 do vsih svétih 1848 jih je bilo 89221, — o ravno ti dóbi léta 1849 jih je bilo 955,911, v létu 1850 pa 247,909. Da pri takim silnim številu popotnikov ne more biti ravno vse, kakor iz škatljice vzeto, bo tudi vsak previden človek lahko razumel. — Odbor kmetijske družbe v Ljubljani je z veseljem zvedil, de so gosp. udje kmetijske družbe, stanujoči v pedružnici Kerško-Kostanjeviški o zboru 25. svečana po večini glasov izvolili za predsednika te podružnice g. Ferdinanda Trenca, posestnika gradú v Draškovecu, — za odbornike pa g. Antona A. grofa Auersperga, posestnika gradú v Šrajb. Turnu, g. tehanta Andreja Svetlin-a v Leskovcu, g. fajmoštra Jočefa Grablovic-a v Št. Jerneji, in g. posestnika Franceta Kalin-a v Kostanjevici. — Gosp. tehant Vovk, predsednik Metliške kmet. podružnice, si na vso moč prizadeva, v svojim okraju rejo murbinih dreves in pridelovanje svile (žide) na visoko stopnjo spraviti. To spričuje razširjena murbo- in sviloreja ondi. Naročil je g. tehant pri kmetijski družbi zase proti plačilu zopet 3000 murb; zraven pa je tudi prosil, de naj bi jih nekoliko brez plačila manj premožnim in pridnim kmetam njegove podružnice podarila. Rada bo podarila družba 3000 murb v ta namen. Gotovo so ti-timožje, ki na Dolenskim réjo murb pomnožujejo, pravi dobrotniki njih domovine čislati, kterih zasluge bojo še le nasledniki popolnoma spoznali. — Za gotovo smo zvedili, de nadzornik naših ljudskih šol g. Dr. Močnik ima vse hvale vredno misel, kolikor se bo le dalo, uk sadjoreje po ljudskih šolah na kmetih vpeljati. S to mislijo se vjema prav lepo prošnja kmetijske družbe do našiga g. dežel'niga poglavarja za vpeljanje šolske postave, po kteri naj bi prihodnjič vsak učiteljski pripravnik primoran bil, eno léto uka iz sadjoreje se vdeležiti. V Gradci je že ta dobrotljiva postava vpeljana; zakaj, če hoče učitelj na deželi učenik sadjoreje biti, se je mora poprej sam učiti. — Krasni bali Slovanov na Dunaji niso le skupšine veselja, temuč tudi milodarne naprave; kar namreč čez stroške ostane, se podari blagim namenam. Tudi slovenskiga društva v Ljubljani verli bratje nikdar ne pozabijo. 26. svečana je prejel odbor slov. društva 100 gold. s sledečim dopisam: „Slavni odbor! Misel, ki so jo bile „Novice“ sprožile, da bi se slovenska matica za izdajo koristnih bukev napravila, je na Dunaju bivajočim Slavjanom močno dopadla, in želeti bi bilo, da bi se rodoljubi od vsih strani hitro dela poprijeli, jo izpeljati. Odbor za letašni slavljan-ski bal je torej sklenil od denarjev, kar jih je čez stroške ostalo, tudi nekaj k temu nameniti in je podpisanima odbornikama naročil, slavnemu slovenskemu društvu v Ljubljani priloženih 100 gold. s tim namenom poslati, da naj bi se za zalog matice porabili. Čě bi pa za sedaj ne bilo upanja takošno matico vstanoviti, bi bila naša želja, naj slovensko društvo v Ljubljani od teh sto gold. 60 goldinarjev za svoje slovstvene namene oberne, ostalih 40 gold. pa Celjovškemu berilnemu društvu prepustí. To imava čast slavnemu odboru sporočiti. Bog živi Slovence!“

Stiepan Pejaković, odbornik slav. bala.

Jože Kapler, slovenski odbornik za slav. bal.

Iz Šmartna pod sv. Joštam 3. marca. Pretečeno saboto zvečer o pol desetih nas je rudečkasta svitlost daljniga požara plašila. Precej močna burja jo je za več turnov visoko proti jasnim nebu gnala in proti zapadu krivila. Še per nas ni znano, kje in kolikšno škodo de je ta požar naredil. Vidilo se je od nas, ka-

*) Podučna knjižica o tem predmetu je prišla v Gradcu 1849 na svitlo, pod naslovom: »Der Anschauungs-Unterricht von Josef Schellhammer. Velja 12 kr. Vred.

kor de bi v spodni Cerklanski fari gorélo. — Ravno ta večer se je v naši fari veliko hudodelstvo zgodilo, podobno tistim, ki je bilo iz Litije v nemškem Ljubljanskim časniku naznanjeno.*) — Pod sv. Joštam v Rakovici per Kucnarji so po hrovaško našemani, po obrazih z ogljem namazani roparji, kmalo po Avemarii od 7 — 8 ure, ko je še vsa družina pokoncu bila, na vrata poterkali. Na prašanje: kdo de je? so rekli: patrola. Na to se jim vrata odprejo. Odpirajočiga hlapca so berž v veži s pištolami po glavi nabunkali in omamili, potlej vso družino povezali in v kot za mizo spahali in pometali. Le gospodarja, čez 60 let stariga moža, so tjé in sém ulačili, mučili in nazadnje ubili. Kader so vse pobrali, kar so odnesti mogli, so jo pobegnili.

Kalc 2. sušca 1851. Na Notrajskim gripa vse kote pometa in se terdoglavno od hiše do hiše klati. Marsiktera vas ima skoraj več bolnikov kakor zdravih, da jih sém ter tjé 5 do 6 pod eno streho leží. Bolniki narveči del poterpežljivo čakajo, da se gripa naveliča in sama od sebe slovó vzame. Pa zakaj tako? Zató ker imamo po deželi premalo zdravnikov! — Zdravnikov tudi pred 1848 nikdar nismo preveč imeli; če pa v sedanjih časih vlada za obilo vradnikov skerbí, zakaj bi tudi ne skerbela za zdravnike, katerih potrebo tisti nar bolj spozná, ki na deželi zbolí in mu od nobene strani zdravnikove pomoči ni. Ozirajmo se le en hipček po deželi. Po deželi ima sodna okrajna komaj eniga zdravnika, in narmanj 8000 ljudi se mora za eniga zdravnika cukati. To je vunder premajhna skerb za človeško zdravje! — Čeravno nisim eden tistih, ki za vsako sosesko posebniga zdravnika terjajo, in tudi ne eden tistih, ki voščijo, da bi zdravnikom posebne rožice cvetele, posebno bogate denarnice se odpirale, (Bog ne daj! saj umetnim zdravnikom cvetijo hvaležne cvetlice v sereih ozdravljenih, in njih denarnica ste vednost in roka), vender pa prosim v imenu dežele z odkritoserčno besedo: da naj milostiva vlada primerno množico zdravnikov za ljudstvo na deželi preskerbí, ker bolán biti brez pomoči, je huda reč. Nadjamo se, da vlada pravično prošnjo bo uslišala. Miroslav.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Gradca. Graško mesto je svoje prebivavce preštelo. Je jih nekaj čez 57,000, in med njimi 19,000 ptujcev — z domovnicami od drugod. „Kaj — toliko ptujcev?! To ni čuda, odgovori drugi, ne slišiš, da včasih na ulicah vsaki drugi in tretji človek slovenski, hrovaški, česki ali francoski žlabra!“ Pred 3 léti so je tukaj samih Slavjanov 20,000 našteló, katerih se pa veliko med prave Gračare računi, ker so tú že udomaćeni. Ali dosta tih Slavjanov zna bolj nemški, ko svoj materni jezik. Taka pa ni povsodi, kdor je nemški napis ali imé, kar marsikteriga zmoti. Taka se je po

*) Po tem dopisu iz Litije je prišlo 20. svečana o pol desetih zvečer 6 ravno tako našemenih tolovajev k mlinarju Dragarju v Laze, so napadli mlinarja, sina in hlapca; 70 lét stariga mlinarja so s sekirami bíli, slekli, naziga žgali in na vse viže mučili, dokler jim vsiga denarja ne da; tudi njegovo ženo so zvezali, nauhnice z ušes stergali in ji persi odrezati žugali, ako jim vsiga premoženja ne pokaže. Gospodinja je strašno vpiti začela, ko so se pripravljali, ji persi odrezati — to sliši nek sosed, in iz oknja vstrelí. Na strel pride berž veliko sosedov skupej — na to pobegnejo tolovaji z poropanimi rečmi; popustili so popotni list, podpisani od Višnjagorske gosposke. Ali ga je eden med njimi zares zgubil, ali so ga nalaš popustili, da bi sled za sabo zmotili, se bo ob svojim času že zvedilo, zakaj taki tolovaji ne bojo pravici odšli. Bog le daj, da bi jih kmalo vjeli! Vred.

nezgodi nedavno zgodila našemu šolskemu svetovavcu. Vrativši se iz Celja pohodi glavno šolo v Mariboru. U 3. razredu si poželi, da bi mu pri tej priliki učenci vsaki svojo obleko popisali, namreč nje imé, iz česa je, in kdo vsako naredi. Ponižno se scer ugovori, da še to zdaj ni mogoče, ker je čez pol učencov terdih Slovencev, kateri še vseh teh reči ne vejo nemško imenovati in tudi ne morejo vediti, ker še so le pred kratkem u mesto prišli. Ali on ne more razumeti, zakaj da bi teh malenkost ne znali. Popis se vendar mora začeti — ali mnogi ga ne začnejo, temoč gledajo ster-mo in plaho, ker niso razumeli, kaj da bi začeli — in po takem se je vendar zadnič razumelo, kar je bilo nerazumljivo. — V drugi reči je ravno tak mimo pokazalo — ker so okolnosti na Slovenskem dosti drugačísne, ko indi. Kdor v njih ne rase in ne živi, tistega prerasejo. — P. n. g. R. na Koroškem jih ve bolj pogoditi! — V drugem polletju bota na Graškem vseučilišči spet dva g. profesora Dr. Škedel in Dr. Kopač u pravoslovju slovenski prednášala. Po takem bomo skoro dobili precej izurjenih slovenskih uradnikov, da bodo mogli ravnopravnosti zadostiti. Naše ljudstvo, ker zdaj vé, da bi se mu moralo vse slovensko govoriti in spisovati, bi se že zlo zlo rado u svojih urednih opravilih enkrat nedležnega, nerazumevnega, mudnega, ptujega jezika znebilo. Vé sicer tudi, da je tak prerod ali prehod težek, in voljno je še stari jarem terpelo, dokler so se mnogi gospodi prijazno zgovarjali, da še prav po naše spisovati ne vejo; — ali kar začenjajo nekteri se groziti — clo z ječo, če si Slovenec, k čemu ima pravico, slovensko obravnavo ali pismo poželi in prosi, množi to nepoterpljivost in zlo zlo draži. Najbi se tak ne grešilo! Zmirom bolj težko stane Slovence za Muró tudi to, da so jih predlanjskem po krivi sili k nemškemu Gračkem okrogu pripeli! Prošnje za odvezo so že davno vpložene, ali — rešitve še le ne hoče biti! Ž.

Novičar iz mnogih krajev.

Nemške zadeve še niso v red djane. Avstrijski in Pruski minister se bota kmalo spet v Draždane podala. — Angleško ministerstvo je odstopilo; novo še ni sostavljeno. — Benedke bojo, kakor se sliši, spet svobodno brodiše dobile. — Še to léto se bo začelo zidanje železnice iz Siske do Zidaniga mosta, kar bo kupčijo Ogerskiga žita v Terst in čez morje močno polajšalo. — Dunajska banka je po navadi razglasila njeni denarni stan 25. svečana, v katerim je izkazano njeno premoženje na 293 milj. in 822,298 gold. 38½ krajc., med katerim je skovaniga in neskovaniga srebra za 34 milj. 267,246 gold. in 22 kraje. Dolgov pa ima v bankovcih za 253 milj. 822,191 gold. Iz tega dokazka se vidi, de je v primeri k poslednjim dokazku od 28. prosenca gotovo srebrenino za 936,322 gold 47¼ krajc. pomnožila, izdajo bankocov pa za 2 milj. in 422,217 gold. pomanjšala. — Ministerstvo úka želi, de bi se ljudstvu o popoldanskim keršanskim nauku tudi občekoristni nauki, sosebno iz zemljoznanstva in zgodovine razlagali. — Dr. Šmidel preiskuje po naročilu ministerstva podzemeljni ték Reke na Krasu: ali bi se ne dal en vodotók v Terst napeljati. — Govori se, de imajo deželni poglavarji po ukazu ministerstva priprave za poklic deželnih zborov poskerbeti. — Generalvikár Knobleher, ki je še na Dunaji, želi 12 ali 14 duhovnov seboj v Afriko vzeti.

Naznanje. Tretja pola „živinozdravništva“ je na svitlo prišla; naj g. naročniki pošlejo po-njo. Današnjemu listu je pridjan 7. dokladni list.